

**UNIVERSITY OF MEDICINE, PHARMACY, SCIENCE AND
TECHNOLOGY OF TÂRGU MUREȘ**
DOCTORAL SCHOOL IN LETTERS, HUMANISTIC AND APPLIED SCIENCES
FIELD: PHILOLOGY

TEZĂ DE DOCTORAT

Ph.D candidate:

Ioana Mihaela VANCEA

Scientific advisor:

Prof. univ. dr. Alexandru CISTELECAN

TÂRGU MUREȘ

2022

**UNIVERSITY OF MEDICINE, PHARMACY, SCIENCE AND
TECHNOLOGY OF TÂRGU MUREȘ**
DOCTORAL SCHOOL IN LETTERS, HUMANISTIC AND APPLIED SCIENCES
FIELD: PHILOLOGY

SCRIITORI CU DUBLĂ IDENTITATE

Ph.D candidate:

Ioana Mihaela VANCEA

Scientific advisor:

Prof. univ. dr. Alexandru CISTELECAN

TÂRGU MUREȘ

2022

CUPRINS

ARGUMENT.....	3
CAPITOLUL I: IDENTITATEA, UN CONSTRUCT FAZIC	9
1.1 Ipostaze ale identității naționale.....	13
1.2 Diada identitate personală – identitate colectivă.....	19
1.3 Diada identitate națională – identitate transnațională în istoriile literare românești.....	24
1.4 Brandul național de țară – reprezentări în filme și literatură.....	29
1.5 Identitatea literară a diasporei	35
CAPITOLUL II: ORIZONTUL WORLD LITERATURE ÎN CERCETAREA LITERARĂ ...	48
2.1 Noi perspective ale World Literature: de la măsurători la modelare.....	56
2.2 Literatura română în contextul World Literature.....	60
2.3 Rolul muzeului digital în crearea identității culturale.....	70
2.4 E-Literature - Literatura electronică.....	74
2.5 Literatura_3.0.....	80
CAPITOLUL III: SCRITORII ROMÂNI DIN STATELE UNITE.....	88
3.1 Relația culturală româno-americană.....	88
3.2 Fluctuațiile valurilor de scriitori emigranți în Statele Unite.....	99
3.3 Scriitoare româno-americane din diaspora.....	103
3.3.1 Scriitoare emigrate înainte de 1989.....	104
3.3.2. Scriitoare emigrate după 1989.....	120
3.4 Manifestări culturale în exil: Instituții și publicații românești în USA.....	144
3.4.1 Publicații din exil: puterea formatoare de opinie a românilor din SUA.....	149
3.4.2 Publicații din exil – forme de legitimare a literaturii.....	154
4. CAPITOLUL IV: STUDII DE CAZ – METODA TRADUCERII ȘI METODA IMPLANTĂRII.....	162
4.1 Formula transnațională a exilului	162
4.1 Receptarea în spațiul american.....	170

4.2	Receptarea în spațiul spaniol.....	179
4.3	Alegoria națională și determinismul geoliterar.....	183
4.5	Traducerea ca spectacol cultural.....	185
5.	CONCLUZII.....	193
6.	ANEXE.....	198

SCRIITORI CU DUBLĂ IDENTITATE

Identitatea națională a unui loc se contopește cu identitatea celuilalt în momentul în care granițele sunt depășite prin literatură și reprezentanții acesteia. O reflecție asupra rețelelor literare este necesară atunci când încorporăm teoriile cu privire la dialogul transnațional și studiile world literature. Lucrarea de față are ca obiectiv general analiza emigrării scriitorilor români care s-au stabilit în Statele Unite ale Americii în perioada 1910-2020, cu precădere în timpul regimului comunist, atunci când se înregistrează cel mai mare exod al acestora. Pentru nișarea eșantionului, s-a avut în vedere un spațiu geografic ofertant din mai multe puncte de vedere pentru exploatarea modului în care se conturează și se manifestă conceptul dublei identități. Astfel, s-a ținut cont de forța economică a națiunii (inclusiv în sectorul editorial) spre care se emigrează, de faptul că Statele Unite reprezintă locul de urgență a studiilor world literature, dar și o sursă principală de promovare a idealurilor democratice și liberei exprimări în perioada regimului ceaușist (exemplul Radio Europa Liberă). De cealaltă parte, există o serie de prejudecăți cu privire la societatea americană, locul tuturor posibilităților, unde visele devin realitate. Însă dincolo de ceea ce promit și oferă Statele Unite, scriitorii români emigrați reușesc prin ipostaza dublei identități să contribuie la canonul internațional, premisă fundamentată pe cazurile concrete ale unor autori consacrați pe scena literară americană precum Norman Manea și Andrei Codrescu. Fenomenul acestei mobilități geografice este analizat din perspectiva studiilor World Literature, cu ajutorul metodei de lectură distantă și grafice care cartografiază dianamica dispersiei geografice a acestora. Astfel, două concepte diferite, identitatea și diaspora literară, sunt așezate sub lupă într-un demers cantitativ pentru a investiga aspectul dublei identități manifestate prin scris și inițiative culturale ale unor scriitori plecați din România fie sub presiunea contextului politic, fie datorită unor oportunități academice. Într-o epocă a globalizării și a transculturalismului, literatura cunoaște schimbări de paradigmă prin autorii ei supuși diverselor experiențe interculturale care au generat apropierea unor noi identități culturale.

Întrucât ambii termeni cheie ai lucrării definesc concepte vaste, aceștia sunt tratați în capitole diferite. Primul dintre ele, intitulat „Identitatea, un construct fazic”, trece în registru toate fațetele ce privesc delimitarea conceptuală a termenului din perspectivă sociologică, antropologică, psihologică, dar și din unghiul literaturii și a istoriilor literare. Dubla identitate reprezintă, de fapt, un construct social rezultat în urma contopirii identității native a oricărui

cetățean cu împrumuturile preluate ca urmare a apartenența pentru o perioadă mai lungă de timp la o altă societate, adesea, chiar în urma proceselor de naturalizare pentru obținerea unei cetățenii secundare. De altfel, identitatea ca atare reprezintă, conform sociologilor Siniša Malešević și Zygmunt Bauman, un concept relativ nou care nu exista în dicționarele enciclopedice ale anilor 1950. Mai mult decât atât, acesta ar fi mai degrabă un produs vestit fiind demonstrat de studiile de sociologie și antropologie comparată faptul că tot ceea ce ține de ideea de sine, personalitate sau caracter se dezvoltă târziu în istoria omenirii și are semnificații variate în funcție de diferite zone ale lumii (un sine spiritual, caracteristic popoarelor orientale versus un sine puternic individualizat, specific celor occidentale). În ceea ce privește reflecțiile asupra identității naționale, acestea surprind aceeași fluiditate conceptuală. Fukuyama analizează, de pildă, în volumul *Identity. The demand for dignity and the politics of resentment*, patru metode prin care identitatea națională poate fi construită: prin colonizare sau evacuare forțată a cetățenilor (transferul lor dincolo de frontierele politice ale unui stat), ajustarea frontierelor pentru ca acestea să cuprindă o anumită comunitate lingvistică sau culturală (unire sau separare a regiunilor), crearea unei identități naționale în funcție de culturile minore asimilate (exemplul Statelor Unite, ca stat multiethnic), iar cea de a patra se referă la remodelarea identității naționale astfel încât să se potrivească caracteristicilor unei societăți. La aceste metode, în cadrul tezei de față, noi am propus și o a cincea, ceva mai ancorată în realitățile vremii, care se referă la centralizarea turismului. Vorbim aici despre o activitate care în trecut obișnuia să fie o practică marginală, iar în prezent a devenit una centrală, după cum descrie sociologul Zygmunt Bauman în articolul intitulat „From Pilgrim to Tourist – or a Short History of Identity”. Mai precis, din dorința de conservare și promovare activă a unor valori naționale, identitatea culturală a unei comunități dobândește un caracter spectacular și impune, astfel, nevoia creării unui brand național. Teza descrie pe larg inițiativele demarate în acest sens în subcapitolul intitulat „Brandul național de țară – reprezentări în filme și literatură”.

De asemenea, o analiză comparată asupra modului în care istoriile literare românești tratează subiectul specificului național evidențiază o schimbare de perspectivă în acest sens. Fapt ce surprinde fluiditatea constructului social de identitate și în raport cu literatura. În discursul criticii literare s-au enunțat de-a lungul anilor convingeri ferme, chiar rigide, asupra specificului național românesc. De exemplu, G. Ibrăileanu taxează dur în primul număr al *Vieții Românești* din 1906 producția de literatură care nu are înclinație spre realitățile naționale. Mai târziu, voci precum

Mircea Eliade sau Emil Cioran se poziționează la polul opus, aducând reproșuri unei astfel de viziuni naționaliste și avertizând asupra pericolului de a cădea în extrema tradiționalismului. Reacțiile categorice cu privire la identitatea națională a literaturii nu lipsesc nici din *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, la finalul căreia G. Călinescu include un discurs pe tema specificului național prin care enunță o serie de stereotipuri cu privire la alte popoare și desconsideră orice contribuție literară cu influențe din alte pătri culturale. Pe bună dreptate criticul Mihai Iovănel trasează o delimitare clară în acest sens și scrie în oglindă finalul *Istoriei literaturii române contemporane 1990-2020*, în favoarea specificului transnațional a literaturii române. Raportarea la spectrul străinătății se modifică semnificativ cu atât mai mult cu cât direcția cercetărilor literare aprofundează în ultimul deceniu tot mai mult ideea literaturii globale și a rețelelor literare care transcend granițele naționalului.

În cadrul capitolului cu privire la aspectul identitar, un subcapitol este dedicat identității literare a diasporei românești din Statele Unite. Indiferent de zona geografică, literatura diasporei în ansamblul ei va rămâne întotdeauna o literatură incompletă din cauza imposibilității de recuperare a colecțiilor de texte, reviste, mărturii care s-au pierdut în procesul exilului, dar și din cauza cenzurii pe piața literară din anii regimului totalitar a multor texte și autori exilați. Mai mult decât atât, despre ipostazele scriitorilor români (auto)exilați, Aurel Sasu explică în *Dicționarul scriitorilor români din Statele Unite și Canada* faptul că odată mutați, unii continuă să scrie în limba maternă, în timp ce alții preferă limba țării adoptive sau apelează la varianta bilingvismului. Totodată, diaspora scriitorilor români din State se consolidează printr-o serie de valuri de emigrări, care se intensifică de la un deceniu la altul odată cu anii '40 - '50. Dimensiunea acestui fenomen ia amploare în anii totalitarismului și scade de abia în contextul României postdecembriste. Însă indiferent de anul emigrării scriitorilor români, literatura diasporei propune un alt univers discursiv, marcat de spectrul dublei identități.

Sub influența noilor metode de cercetare axate pe studiul cantitativ, cel de al doilea capitol realizează o incursiune în orizontul world literature, arie de unde se revendică metoda de lucru a acestei teze. Dincolo de chestiunea metodei, una dintre premisele asumate în cadrul acestui demers presupune ilustrarea modului în care scriitorii cu dublă identitate conlucrează la identitatea transnațională a literaturii române. Prin urmare, a fost necesară investigarea modului în care au fost metabolizate în plan autohton teoriile cu privire la world literature, de la diverse studii și

cercetări cantitative până la demararea unui Muzeu Digital al Romanului Românesc. În cadrul acestui capitol, ne-am asumat un demers metacritic, problematizant, pornind de la diada canon național-canon internațional, unde obiectivele de analiză literară se îndreaptă spre a discuta textul din perspectiva pieței mondiale a literelor, după formularea lui Casanova. Așadar, capitolul tratează primele lucrări de referință care așază literatura într-un context mondial: David Damrosch (*What is World Literature*), Immanuel Wallerstein (*World-System History*), Pascale Casanova (*The World Republic of Letters*), Franco Moretti (*Conjunctures on World Literature*), Matthew L. Jockers (*Macroanalysis. Digital Methods & Literary History*) sau Lawrence Venuti (*The translator's invisibility*). Toți propun o schimbare de paradigmă, un alt mod de a citi mai detașat din perspectiva rețelelor literare, ceea ce nu presupune neapărat renunțarea la aspectul național, David Damrosch definind conceptul de world literature drept refracție a literaturii naționale. De altă parte, Immanuel Wallerstein propune reorganizarea sistemului global din punct de vedere ierarhic: centru, periferie și semiperiferie, unde literatura se înscrie în dinamica economiei de piață în care țările centrale, dezvoltate, stăpânesc canonul internațional. Moretti propune cartografierea ca metodă de distant reading din considerentul unei mai bune vizibilități ale conexiunilor literare. Lawrence Venuti vine cu o abordare din perspectiva traducerilor ca formă de achiziție a piețelor literare. Traducerea funcționează asemenea unei negocieri complexe între două culturi, pe care autorul o explică în termenii de *foreignization* și *domestication* (înstrăinare, alienare și domesticire a textului). Sigur că fluxul de traduceri și fenomenul globalizării nu devin o barcă salvatoare a tuturor culturilor. Dihotomia centru-margine continuă să se aplice și în alte direcții precum aspectele lingvistice, întrucât, după cum argumentează Gisèle Sapiro, cererea și oferta pe piața traducerilor se învârt în jurul aceluiași limbaj provenind din culturile centrale, precum engleza, germana, franceza sau rusa. Apar însă și reacții mai recente la studii enumerate precum cea a profesorului de retorică de la Berkely, Phen Cheah, care insistă asupra redefinirii termenului de „lume” din sintagma „world literature”. Acesta propune lărgirea orizontului de analiză dincolo de aspectul geografic, înspre o abordare eticopolitică a rețelelor literare. Totodată, din perspectiva metodei, Ted Underwood propune în volumul *Distant Horizons: Digital Evidence and Literary Change* o nouă metodă precum este cea a modelării datelor în funcție de anumite premise în defavoarea simplei măsurători a datelor literare.

În plan autohton, demersuri în cercetarea cantitativă și abordarea studiilor world literature încep să se concretizeze în jurul anului 2018. Toma Pavel și Delia Ungureanu au un număr tematic

în acest sens în revista *Journal of World Literature*, ulterior este publicat și volumul *Romanian literature as world literature* editat de Christian Moraru, Mircea Martin și Andrei Terian, unde se insistă asupra exportului literaturii române în Occident. De altfel, volumul face parte dintr-o colecție tematică lansată de Bloomsbury Academic, iar reprezentarea literaturii române într-o astfel de colecție denotă o sincronie a cercetătorilor români cu cele mai noi direcții ale studiilor literare cantitative. În plus, practica acoperirii unui număr foarte mare de volume, acel *the great unread*, preluat de Moretti de la Margaret Cohen, este susținută de apariția unor noi instituții literare precum Muzeul Digital al Romanului Românesc 1844-1947, inițiat de Revista Transilvania. Totodată, o astfel de inițiativă este de bun augur atât datorită contribuției la conservarea literaturii române, dar și pentru faptul că pune la dispoziție o gamă vastă de romane greu accesibile în format fizic. În plus, această activitate de digitalizare a romanului vine să acopere câteva lacune ale demersurilor cantitative. Un mare dezavantaj al cercetărilor autohtone din domeniu este lipsa datelor reprezentate de romane scanate sau publicistica scanată. Există însă avantajul accesării a unui număr relativ mare de metadate (locuri, nume, ani) cu ajutorul *Dicționarul biografic al literaturii române*, *Dicționarul cronologic al romanului tradus în România 1990-2000*, *Dicționarul scriitorilor români din Statele Unite și Canada* și altele.

În cel de al treilea capitol intitulat „Scriitorii români din Statele Unite”, ne-am asumat crearea unei baze de date fără pretenția de a fi exhaustivi. Acesta este, de altfel, cel mai vast dintre capitole, dar și centrul de greutate al cercetării de față în cadrul căruia s-a lucrat cu o serie de metadate culese atât din *Dicționarul scriitorilor români din Statele Unite și Canada*, întocmit de Aurel Sasu, cât și din volumul Evei Behring *Scriitori români din exil, 1945-1989*. Totodată, pentru validarea informațiilor, dar și pentru a obține informații despre publicațiile din diaspora românească am consultat, în paralel, volumul criticului Florin Manolescu, *Enciclopedia exilului literar românesc, 1945-1989*. Pentru a obține o listă cât mai actualizată cu autori români migrați inclusiv după anul 2000, am apelat la Institutul Cultural Românesc cu o solicitare în acest sens. Premergător analizei statistice, debutul acestei părți acordă câteva pagini și unei secțiuni dedicate modului de consolidare a relațiilor culturale româno-americane. Reconstituirea acestor culise are la bază o incursiune în istoria Institutului Cultural Român și a programului Fulbright, dar și a jurnalului de călătorie a lui Nicolae Iorga. O perspectivă asupra acordurilor diplomatice a contribuit la o mai bună radiografiere a contextului mobilității geografice din diaspora americană. Ulterior, fluctuațiile valurilor de scriitori emigrați au fost urmărite pe parcursul a mai bine de un

secol, fixând ca bornă de analiză anul 1910, când avem primele date cu privire la cazuri de migrare. Prin analiza datelor obținute pentru fiecare deceniu, lucrarea a urmărit nuanțele contextuale care au determinat specificul anumitor perioade de timp. De pildă, din totalul de 119 scriitori identificați în baza noastră de date, cel mai mare procent de emigrare se înregistrează în perioada anilor 1980 (35,59%). După revoluția din 1989, se observă o scădere a exodului intelectual, ajungând în prezent la o perioadă de stabilitate. Întrucât de la acest moment valul emigranților este reprezentat în mod majoritar de scriitoare, un subcapitol separat a fost dedicat activității literare a acestora, dar și a modului în care ele se raportează la chestiunea exilului. Scriitoarele româno-americane au fost grupate în funcție de momentul emigrării și contextul politic din România de la acea vreme. S-a observat faptul că indiferent de momentul stabilirii în Statele Unite ale Americii, singurul aspect care le diferențiază ține de statutul pe care îl aveau la acel moment: de refugiat politic sau de migrant economic. Majoritatea găsesc refugiu în scriere în limba română, ca punct de ancorare în identitatea lor primară, motiv pentru care textele lor devin bilingvistice, impregnate de termeni în limba română. Dezrădăcinarea și ipostaza dublei identități se traduce prin nevoia de revizitare prin scris a locurilor natale, cu atât mai mult cu cât procesul de naturalizare la noua comunitate se intensifică. În ceea ce privește proza și dramaturgia, s-a remarcat consolidarea unor noi categorii de personaje: personajul imigrantului, câștigătorul la loteria Vizelor, personaje naturalizate – toate personaje cu dublă identitate. Drenajul în masă al scriitoarelor către Statele Unite ale Americii după 1989 se produce pe de o parte din motive profesionale, diverse oportunități, burse, afilieri instituționale sau din motive familiale, de pildă, căsătoria. Activitatea acestora se intensifică după anii 2000, iar unul dintre motivele principale pentru care ele primesc mai multă vizibilitate ar fi legat, conform declarațiilor autoarelor interviewate de Daciana Branea, de interesul sporit al societății americane pentru reprezentarea echitabilă a grupurilor minoritare. Cele mai multe instituții doresc să fie *politically correct* motiv pentru care toate categoriile marginalizate, de la imigranți, la comunitatea LGBTQ+, persoane de culoare și așa mai departe, trebuie să aibă o șansă pe piața literară. Din acest punct de vedere, notorietatea acestora poate fi datorată și interesului crescut din partea publicului american pentru discursul păturilor minoritare.

Capitolul continuă aprofundarea dinamicii generate de exodul scriitorilor români și dedică câteva subcapitole manifestărilor culturale din exil, mai precis, instituții și publicații românești apărute în Statele Unite ale Americii. De data aceasta, intervalul de timp luat în considerare s-a oprit în jurul anului 1989. A fost întocmită o nouă bază de date cu ajutorul celor cinci tomuri

publicate de Academia Română cu privire la *Publicațiile periodice românești* (ziare, gazete, reviste). Cele cinci volume acoperă intervalul de timp 1820-1935, iar pentru inventarierea metadatelor din 1935 până în 1989 a fost utilizată enciclopedia lui Florin Manolescu. Statisticile cu privire la activitățile revistelor literare românești au fost generate în funcție de contextul geopolitic, având în vedere perioada premergătoare primului război mondial, perioada interbelică, cel de al doilea război mondial și anii de opresiune totalitară. Principalele centre de coagulare a unor grupuri editoriale sunt pe coasta de est a Statelor Unite în Ohio, Cleveland (36,36%) și New York (19,32%). Perioada ceaușistă a generat noi ipostaze ale mobilității și, totodată, noi luări de poziție a grupurilor intelectuale din exil, ceea ce se traduce printr-o contribuție semnificativă a exilului la fenomenul literar. Astfel, s-au observat două direcții de activitate. Pe de o parte, o filieră politico-culturală a unor publicații și instituții ce devin piloni principali de instigare la revoltă și expunere a abuzurilor securității (*Agora, America – organn al românilor din Statele Unite, Românul – organ al asociațiunei Românilor Liberi din SUA, România*). De cealaltă parte, există o serie de publicații a căror miză este strict de legitimare a literaturii române în context internațional (*Journal of the American Romanian Academy of Arts and Sciences, Mele, Universul Liber, Micron – foaie de literatură și artă, Vers*).

Pe măsură ce spațiul literar internațional devine unul competițional pentru recunoaștere universală, scriitorii cu dublă identitate joacă un rol major în promovarea literaturilor periferice dincolo de granițele naționale. Din acest motiv, capitolul patru ilustrează două studii de caz asupra unor scriitori cu dublă identitate consacrați în canonul internațional: Norman Manea și Andrei Codrescu. În primul rând, ipotezele principale de lucru tratează receptarea volumului *Întoarcerea huliganului* în spațiul american și cel spaniol. Acestui filon din receptarea textului lui Norman Manea i se atribuie o serie de explicații, publicul căutând în abele cazuri un altceva, pe de o parte valoarea documentară a romanului, de cealaltă interesul față de fenomenul exilului. În al doilea rând, s-a utilizat în continuare metoda de *distant reading* pentru a confrunța varianta originală a romanului *Wakefield* de Andrei Codrescu, scris în limba engleză, cu traducerea în limba română. Analiza comparativă a celor două versiuni are scopul de a releva strategiile de traducere expuse de Lawrence Venuti (alienarea și domesticirea textului) și modalitatea de adecvare a unei traduceri la cultura țintă căreia i se adresează.

Premisa centrală de la care pornesc toate aceste demersuri este aceea de a sublinia importanța scriitorilor cu dublă identitate, cu precădere cei din diaspora, în propagarea transnaționalității literaturii române. Totodată, demersul se dorește a fi și prilej de deschidere a unui dialog cu privire la modul în care literatura diasporei poate fi încadrată în istoria literară românească.

I. BIBLIOGRAFIA OPEREI

1. BUGAN, Carmen, *Burying the Typewriter*, Graywolf Press, Minneapolis, 2012.
2. CHERCIU, Lucia, *Edible flowers*, Main Street Rag, New York, 2015.
3. CHERCIU, Lucia, *Lepădarea de limbă*, Vinea, București, 2009.
4. CHERCIU, Lucia, *Train ride to Bucharest*, Sheep Meadow Press, New York, 2017.
5. CODRESCU, Andrei, *Alien Candor: Selected Poems, 1970-1995*, Black Sparrow Press, Michigan, 1996.
6. CODRESCU, Andrei, *Disparația lui „Afară” Un Manifest al Evadării*, traducere de Ruxandra Vasilescu, Univers, București, 1995.
7. CODRESCU, Andrei, *Miracol și catastrofă – dialoguri cu Robert Lazu*, Arad, Editura Hartmann, 2005.
8. CODRESCU, Andrei, *Wakefield*, New York, Aloquin Books, 2004.
9. CODRESCU, Andrei, *Wakefield*, traducere din limba engleză și note de Ioana Avădani, Polirom, Iași, 2006.
10. DABIJA, Adina, *Șaman*, Editura Polirom, Iași, 2013.
11. FIRAN, Carmen, *Caloriferistul și nevasta hermeneutului*, Polirom, Iași, 2005.
12. FIRAN, Carmen, *Umbra pierdută*, Polirom, Iași, 2018.
13. IERONIM, Ioana, *Triumful Paparudei/ Fool's Triumph*, Editura Paralela 45, Colecția Bilingvă de Poezie, trad. în limba engleză de Georgiana Gălățeanu-Fârnoagă și Sharon King, București, 2000.
14. IFLAND, Alta, *The wife who wasn't*, New Europe Books, Williamstown, Massachusetts, 2021.
15. MANEA, Norman, *Curierul de Est: Dialog cu Edward Kanterian*, Iași, București, Polirom, 2010.
16. MANEA, Norman, *El regreso del huligan*, tradus de Joaquín Garrigós, Tusquets, 2005.
17. MANEA, Norman, *Întoarcerea huliganului*, Ed. Polirom, Iași, 2006.
18. MANEA, Norman, *Textul nomad (Casa melcului II)*, Ed. Hasefer, București, 2006.
19. MANEA, Norman, *The hooligan's return*, Traducere de Angela Jianu, Farrar, Straus and Giroux, New York, 2003.

20. MIZUMSCHI, Anca, *Țara mea suspendată*, Herg Benet, București, 2018.
21. MOSCALIUC, Mihaela, *Cemetery Ink*, University of Pittsburgh Press, Pittsburgh, 2021.
22. MOSCALIUC, Mihaela, *Father Dirt*, Alice James Books, Farmington.
23. MOSCALIUC, Mihaela, *Immigrant model*, University of Pittsburgh Press, Pittsburgh, 2015.
24. SINCLAIR, Adela, *La revedere*, Finishing Line Press, New York, 2022.
25. ȘTEFĂNESCU, Alina, *Dor*, Wandering Aengus Press, 2021.
26. ȘTEFĂNESCU, Alina, *Every mask I tried on: short stories*, Brighthorse Books, Omaha, 2018.
27. SUCEAVĂ, Bogdan, *Avalon. Secretele imigranților fericiți*, Polirom, București, 2018.

II. BIBLIOGRAFIA CRITICĂ

A. DICȚIONARE

1. *** Academia Română, *Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române*, Univers Enciclopedic, București, 2022.
2. EVANS, Dylan, *Dicționar introductiv de psihanaliză lacaniană*, Ed. Paralela 45, Pitești, 2005.
3. SASU, Aurel, *Dicționarul scriitorilor români din Statele Unite și Canada*, Albatros, București, 2001.

B. LUCRĂRI GENERALE

1. ***, *Publicațiile periodice românești (ziare, gazete, reviste) TOM. IV, 1925-1930*, Editura Academiei Române, București, 2003.
2. ***, *Publicațiile periodice românești (ziare, gazete, reviste) TOM. V 1931-1935, Partea 1*, Editura Academiei Române, București, 2009.
3. ***, *Publicațiile periodice românești (ziare, gazete, reviste), TOM. I, 1820-1906*, București, 1913.

4. ***, *Publicațiile periodice românești (ziare, gazete, reviste), TOM. II, 1907-1918 și Supliment: 1790-1906*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1969.
5. ***, *Publicațiile periodice românești (ziare, gazete, reviste), TOM. III 1919-1924*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1987.
6. ALBU, Mihaela; STĂNIȘOARĂ Codruța Mirela, ZĂBAVĂ, Camelia, *Întoarcerea în Ithaca. Cultura română din exil și din afara granițelor*, Eikon, Cluj-Napoca, 2011.
7. ANDRONESCU, Șerban, C., *Eseuri Anchete, Deceniul '80, Aspecte văzute din exil prin paginile revistei NEW YORK SPECTATOR*, Biblioteca Bucureștilor, București, 2001.
8. ANHOLT, Simon *Places: Identity, Image and Reputation*, Palgrave Macmillan, 2010.
9. BABEȚI, Adriana; TUCAN, Dumitru; GLĂVAN, Gabriela; GHEO, Pavel, Radu, *Cartografii literare: Regional, Național, European, Global*, Timișoara, Editura Universității de Vest, 2016.
10. BAKHTIN, Mikhail, *Speech Genres & Other Late Essays*, University of Texas Press, Texas, Austin, 1986.
11. BAUDRILLARD, Jean; GUILLAUME, Marc; *Figuri ale alterității*, Paralela 45, București, 2002.
12. BEHRING, Eva, *Scriitori români din exil, 1945-1989*, trad. din limba germană de Tatiana Petrache și Lucia Nicolau, Editura Fundației Culturale Române, București, 2001.
13. BLAGA, Lucian, *Trilogia culturii*, Humanitas, București, 2011.
14. BLOOM, Harold, *The Western canon*, Harcourt Brace & Company, New York, 1994.
15. BODE, Katherine, *Reading by Numbers. Recalibrating the Literary Field*, Anthem Press, New York, 2012.
16. BOWIE, Malcom, *Lacan*, Fontana Press, Great Britain, 1991.
17. Boym, Svetlana, *The future of nostalgia*, Basic Books, New York, 2001.
18. BRANEA, Dorian, *Statele Unite ale Românilor*, Humanitas, București, 2017.
19. CĂLINESCU, G., *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, Fundația Regală pentru Literatură și Artă, București, 1941.
20. CĂRTĂRESCU, Mircea, *Postmodernismul românesc*, Humanitas, București, 1999.
21. CASANOVA, Pascale, *Republica mondială a literelor*, Ed. Curtea Veche, București, 2007.
22. CHEAH, Pheng, *What is a world? On postcolonial literature as World Literature*, Duke University Press, New York, 2016.

23. CISTELECAN, AL., *15 dialoguri critice*, Colecția Frontiera, Aula, Brașov, 2005.
24. COMISSO, Ellen; GUTIERREZ, „Eastern Europe or Central Europe? Exploring a Distinct Regional Identity”, în David Szanton, *The politics of knowledge: Area Studies and the Disciplines*, University of California, San Diego, 2003
25. CORDOȘ, Sanda, *Lumi din cuvinte: Reprezentări și identități în literatură română postbelică*, Ed. Cartea Românească, București, 2012.
26. CORNIS-POPE, Marcel, *New Literary Hybrids in the age of multimedia expression*, John Benjamins Publishing Company, Amsterdam/Philadelphia, 2014.
27. DAMROSCH, David, *What is World Literature?*, Princeton and Oxford, Princeton University Press, 2003.
28. DAMROSCH, David, *World Literature in Postcanonical Hypercanonical Age*, în *Comparative Literature in the Age of Globalization*, The Johns Hopkins University Press, 2006.
29. DAVID, Daniel *Psihologia poporului român*, Polirom, București, 2015.
30. DELEUZE, Gilles, *Cinema 1. The Mouvement-Image*, Minneapolis: University of Minnesota Press, 1986. Originally published as *Cinéma 1. L'Image-Mouvement*, Paris: Minuit, 1983.
31. DIGGORY, Terence, *Encyclopedia of the New York School Poets*, Facts on File, New York, 2009.
32. DINU, Nicoleta-Roxana, „Biblioteca Digitală – Abordare Teoretică” în *Biblioteconomia Românească la început de secol XXI*, vol. coord. dr. Robert Coravu, conf. Univ. Dr. Elena Tîrziman, Constanța, Ex Ponto, 2013.
33. DRĂGHICESCU, Dimitrie. *Din psihologia poporului român*. Librăria Leon Alcalay, București, 1907
34. ECO, Umberto, *Șase plimbări prin pădurea narativă*, Pontica, Constanța, 1997.
35. ELIAS, Norbert, *The society of individuals*, Continuum, Londra, New York, 1991.
36. ELSNER, John; CARDINAL, Roger. *The cultures of collecting*, Reaktion Books, Londra, 1997.
37. EPSTEIN, Mikhail, *Transculture: A Broad Way Between Globalism and Multiculturalism*, în „American Journal of Economics and Sociology”, Februarie, 2009.

38. FĂRCAȘ, Ioan-Irineu, *Omul tuturor: monseniorul Octavian Bârlea și pătimirile exilului românesc*, Vremea, București, 2017.
39. FICEAC, Bogdan, *Cenzura comunistă și formarea „omului nou”*, Prefață de Daniel Barbu, Ed. Nemira, 1999.
40. FUKUYAMA, Francis, *Identity. The demand for dignity and the politics of resentment*, Farrar, Straus and Giroux, New York, 2018.
41. GHIU, Bogdan, *Totul trebuie tradus*, Cartea Românească, București, 2015.
42. HALL, Stuart; GAY, Paul du; *Questions of cultural identity*, Sage Publications, Londra, 1996.
43. HAYLES, N., Katherine, *Electronic Literature New Horizons for the Literary*, University of Notre Dame Press, Notre Dame, Indiana, 2008.
44. IBRĂILEANU, G., „Caracterul specific național în literatura română” în *Spiritul Critic în cultura românească*, Litera, București, 1997.
45. IORGA, Nicolae, *America și Românii din America. Note de drum și conferințe*, Așezământul Tipografic „Datina Românească”, Vălenii-de-Munte, 1930.
46. IOVĂNEL, Mihai. *Istoria literaturii române contemporane 1990-2020*, Polirom, Iași, 2021.
47. KRISTEVA, Julia, „Problemele structurării textului”, în *Pentru o teorie a textului*, Antologie „Tel Quel“ 1960-1971, București, Ed. Univers, 1980.
48. LEOVIC, Sam, „The meaning of Educational Exchange” in Alessandro Brogi et. al, *The legacy of J. William Fulbright*, University Press of Kentucky, Lexington, 2019.
49. MAIORESCU, Titu, *Critice*, Litera, București, 1998.
50. Malešević, Siniša, *Identity as Ideology: Understanding Ethnicity and Nationalism*, Palgrave Macmillan, Basingstoke, Hampshire, New York, 2006.
51. MANOLESCU, Florin, *Enciclopedia Exilului Literar Românesc, 1945-1989*, Compania, București, 2003.
52. MANOLESCU, Nicolae, *Literatura română postbelică – lista lui Manolescu – volumul I, Poezia*, Ed. Aula, Brașov, 2001.
53. MARTINESCU, Pericle, *Figuri în filigran*, Albatros, București, 1999.
54. MIHĂIEȘ, Mircea, *Tony Judt. România: la fundul grămezii*, Polirom, București, 2022.

55. MODOC, Emanuel, *Internaționala periferiilor. Rețeaua avangardelor din Europa Centrală și de Est*, Muzeul Literaturii Române, București, 2020.
56. MORETTI, Franco, „The Slaughterhouse of Literature” în *Distant Reading*, Verso, Londra, 2013.
57. MORETTI, Franco, *Graphs, Maps, Trees. Abstract models for a Literary History*, Verso, Londra, New York, 2005.
58. MORETTI, Franco, *The atlas of the European novel. 1800-1900*, Verso, Londra, New York, 1998.
59. MUNDAY, Jeremy, *The Routledge Companion to Translation Studies*, Routledge, London & New York, 2009.
60. NEDELICIU, Mircea, *Tratament fabulatoriu*, All, București, 2006.
61. NEGRICI, Eugen, *Iluziile literaturii române*, Ed. Cartea Românească, București, 2008.
62. PERIAN, Gheorghe, *Ideea de generație în teoria literară românească*, Ed. Limes, Cluj-Napoca, 2013.
63. PETRAȘ, Irina, *Literatura română contemporană*, Ed. Ideea Europeană, București, 2008.
64. PRICOPIE, Remus; GUȚU, Dorina; MOROIU, Mihai, *Fulbright Ripple Effect on International Education*, Comunicare.ro, București, 2010.
65. ROLAND, Alan, *In search of self in India and Japan: Toward a cross-cultural psychology*, Princeton University Press, New Jersey, 1988.
66. SANDU, Dumitru, *Lumile sociale ale migrației românești în străinătate*, Polirom, Iași, 2010.
67. SAPIRO, Gisèle, *Editorial policy and translation*, în *Handbook of Translation Studies*, volum editat de Gambier & van Doorslaer, John Benjamins, Amsterdam, 2012.
68. SASS, Maria; BAGHIU, Ștefan; POJOGA, Vlad, *The culture of translation in Romania*, Peter Lang, New York, 2018.
69. SCHULZE-ENGLER, Frank; HELFF, Sissy, *Transcultural English Studies: Theories, Fictions, Realities*, Rodopi, Asnel Papers, New York, 2009.
70. SOMMER, Doris, *Proceed with Caution, when Engaged by Minority Writing in the Americas*, Harvard University Press, Cambridge, 1999.
71. SPIRIDON, Monica; LEFTER, Ion, Bogdan; CRĂCIUN, Gheorghe, *Experimentul literar românesc postbelic*, Ed. Paralela 45, Pitești, 1998.

72. ȚEPOSU, Radu, G., *Istoria tragică & grotescă a întunecatului deceniu literar nouă*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2002.
73. TERIAN, Andrei, „The Making and Remaking of a World Literature: Revisitin Romanian Literary and Cultural History” în *Romanian Literature as World Literature*, New York, Bloomsbury Academic, 2018.
74. TERIAN, Andrei, *Critica de export. Teorii, contexte, ideologii*, București, Editura Muzeul Literaturii Române, 2013.
75. THOMSEN, Rosendahl, Mads, *Mapping world literature: International Canonization and Transnational literatures*, Continuum International Publishing Group, New York, 2008.
76. UNDERWOOD, Ted, *Distant Horizons. Digital evidence and literary change*, The University of Chicago Press, Chicago, Londra, 2019.
77. UNGUREANU, Delia, *Time Regained. World Literature and Cinema*, Bloomsbury Academic, New York, 2022.
78. VENUTI, Lawrence *The translator's Invisibility: A history of translation*, Routledge, New York, 2008.
79. WALKOWITZ, Rebecca L., *Born Translated*, Columbia University Press, New York, 2015.
80. WALLERSTEIN, Immanuel, *The World Republic of Letters*, Harvard University Press, 2004.
81. Warwick Research Collective, *Combined and Uneven Development*, Liverpool University Press, Liverpool, 2015.
82. WILLIAMS, Carlos, William, *The Selected Letters of William Carlos Williams*, McDowell, Obolensky Inc., New York, 1957.
83. XU, Xiwei; WEBER, Ingo; STAPLES, Mark; *Architecture for blockchain applications*, Springer, Cham, 2019.

C. PUBLICISTICĂ

1. Baci, Ștefan, *Autoportret în Hawaii*, în revista *Micron – foaie de literatură și artă*, nr. 20, Anul 4, California, 1979.

2. BAGHIU, Ștefan, Andrei Terian, Vlad Pojoga, Snejana Ung, Bianca Crăciun, and Ovio Olaru. "Geografia romanului românesc (1933-1947): străinătatea". *Transilvania*, nr. 9, 2021, pp. 1-9.
3. BOLDEA, Iulian, „Identitatea mea este compusă din zeci, dacă nu sute de elemente identitare”, interviu cu Andrei Codrescu în *România literară*, nr. 5, 2016.
4. BRANEA, Doina, interviu cu Mihaela Moscaliuc în „Orizonturi culturale”, nr. 6 iunie, 2022, anul XII.
5. BUGAN, Carmen, *Mă consider o ființă liberă*, în acheta revistei *Orizonturi Culturale*, coordonată de Daciana Branea, nr. 6, iunie 2022, anul XII.
6. CAZAN, Roxana, „Sunt o poetă care trebuie să scrie pentru a supraviețui condiției de imigrant”, în acheta revistei *Orizonturi Culturale*, coordonată de Daciana Branea, nr. 5, mai 2022, anul XII.
7. CHERCIU, Lucia, „Scriitorii au datoria să spună adevărul”, în acheta revistei *Orizonturi Culturale*, coordonată de Daciana Branea, nr. 6, iunie 2022, anul XII.
8. CHIOARU, Dumitru, „Discovering Romanian Literary Diaspora in the USA”, în *Euphorion*, anul XXVII, nr. 1/ 2016.
9. CORTES, Kalena E. Cortes, *Are refugees different from economic immigrants?*, Princeton University and IZA Bonn, Discussion Paper Np. 1063, Martie, 2004.
10. CRĂCIUN, Gheorghe, „Traumele și nostalgiile memoriei” în *Triumful Paparudei/ Fool's Triumph*, Editura Paralela 45, Colecția Bilingvă de Poezie, trad. în limba engleză de Georgiana Gălățeanu-Fârnoagă și Sharon King, București, 2000.
11. CREȚU, Bogdan, „Cronica literară lovește din nou” în *Echinox*, nr. 1/2022.
12. ERETESCU, Constantin, „Exilul intelectual” în *Origini*, nr. 1-2-3/2005.
13. FIRAN, Carmen, „Importante sunt temele existențiale, eterne și universale”, în acheta revistei *Orizonturi Culturale*, coordonată de Daciana Branea, nr. 5, mai 2022, anul XII.
14. GOLDIȘ, Alex, „O perioadă fastă pentru studiile literare” în *Vatra*, nr. 3-4/2022, pp. 53-54.
15. GOLOPENȚIA, Sandra, „Cuvintele Exilului” în *Origini*, nr. 1-2-3/2004, pp. 5-8.
16. Guvernul României, „Strategia Națională din 19 august 2021 privind imigrația pentru perioada 2021-2024”, publicată în *Monitorul Oficial*, nr. 839 bis din 2 septembrie 2021.

17. IFLAND, Alta, *Sufăr de demonul comparației*, în acheta revistei *Orizonturi Culturale*, coordonată de Daciana Branea, nr. 6, iunie 2022, anul XII.
18. IFTIME, Doru, „Noile reguli pentru diversitate la Premiile Oscar”, în *Forbes*, 11 septembrie 2020.
19. IOANID, Doina, “Sînt așa de fericit de-a avea România ca pămînt fertil al imaginației mele” în *Observator cultural*, no.941, 2018.
20. IUGA, Nora, „Provocarea” în *Observator Cultural*, nr. 944, 26 octombrie 2018.
21. LĂCĂTUȘ, Daniel, „Dorin Tudoran și revista „Agora” (SUA) în rezistența anticomunistă românească din exil, în *Revista română*, nr. 1 (99), primăvara, 2020.
22. LIMA, Herrera Fernando, „Transnational Families, Institutions of transnational social space,” în *New Transnational Social Spaces, International Migration and Transnational Companies in the early 21st century*, Routledge, Londra, New York.
23. LINTER, Ezra, Graham, „To each their own: Using Nonbinary Pronouns to Break Silence in the Legal Field”, în *UCLA Women’s Law Journal*, Vol. 27(2), 213-248, doi: 10.5070/L3272051564, 2020.
24. MIRONESCU, Doris, „În contra naționalismului metodologic în studiile literare” în *Vatra*, nr. 3-4/2022, pp. 38-39.
25. MOSCALIUC, Mihaela, „Sunt autoexilată din limba mea, dar nu din patria mea”, în acheta revistei *Orizonturi Culturale*, coordonată de Daciana Branea, nr. 6, iunie 2022, anul XII.
26. POP, Doru. *An analysis of Romanians’ self-image in contemporary cinematographic representations*. Metacritic Journal For Comparative Studies And Theory 1.1. 2015.
27. POSPAI, Mircea, „Casa e locul unde dormi peste noapte”, interviu cu Carmen Firan, în revista *Ramuri*, Nr. 10/ 2012.
28. PRICOP, Constantin, *Sensul diferenței a fost cu mine de când m-am născut (interviu cu Andrei Codrescu)*, în „România literară”, XXIX, 1997, nr. 45.
29. RALEA, Mihai, „Europeism și tradiționalism” în *Viața românească*, an XVI, 1924, nr. 3.
30. RĂDULESCU, Rodica, *Singurul meu bagaj sunt chiar eu*, în acheta revistei *Orizonturi Culturale*, coordonată de Daciana Branea, nr. 6, iunie 2022, anul XII.

31. ROZNOVEANU, Mirela, „Câteva însemnări despre Literatura română ca literatură a lumii” în *Revista Caiete Critice* Nr.10, 2018, pp. 39-55
32. SAWIN, Metzler, Mark Metzler, „Making Contact: William Carlos Williams’ American Literary Aesthetic”, în *Umjetnost riječi* LVIII, nr. 3-4, Iulie-Decembrie, Zagreb, 2014.
33. SEREA, Claudia, „My father, the great stone statue”, în *Euphorion*, anul XXVII, nr. 1/2016.
34. SEREA, Claudia, *Din ce scriu sper să reiasă adevărul în legătură cu istoria și emigrația*”, în acheta revistei *Orizonturi Culturale*, coordonată de Daciana Branea, nr. 5, mai 2022, anul XII.
35. SINCLAIR, Adela, „A scrie pentru deptate este pasiunea mea”, în acheta revistei *Orizonturi Culturale*, coordonată de Daciana Branea, nr. 6, iunie 2022, anul XII.
36. STATE, George, „CIRCUMCELAN. O confesiune critică”, în *Observator cultural*, nr. 941, 4 octombrie 2018, pp. 16-17.
37. STĂNESCU, Saviana, *Mă consider o scriitoare fără granițe, reale sau imaginare*, în acheta revistei *Orizonturi Culturale*, coordonată de Daciana Branea, nr. 5, mai 2022, anul XII.
38. SUCIU, Steluța Pestrea, „Din corespondența lui Nicholas Catanoy cu Ștefan Baciuc”, în revista *Astra*, nr. 3-4, 2016.
39. URSA, Mihaela, „Despre calitățile cantității. Noile studii literare” în *Vatra*, 12 noiembrie 2020.
40. URSA, Mihaela, „Literatura 2.0” în *Vatra*, nr. 491, 2/2012, pp.29-31.
41. URSA, Mihaela, „Studiile literare după literaturocentrism” în *Vatra*, 30 mai 2022.
42. VANCEA, Mihaela, „Norman Manea: the Spanish critique over The hooligan’s return” in *Journal of Romanian Literary Studies*, Issue No. 24/2021, pp. 1534-1539.
43. VANCEA, Mihaela, „Second-hand reading cu Emilian Galaicu-Păun” în *Vatra*, 2 noiembrie, 2020.
44. VANCEA, Mihaela, „The role of macroperspectives in reading Romanian Literature” in *Multiculturalism through the Lenses of Literary Discourse*, Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureș, 2019. ISBN: 978-606-8624-09-9, p. 428-433.
45. VLĂDĂREANU, Elena, „Interviu cu scriitoarea Adina Dabija”, în *Suplimentul de cultură*, nr. 409, 16 septembrie 2013.

46. ZAMFIR, Mihai, „Literatura română și străinătatea” în *România Literară*, an LXXXV, nr. 1, ianuarie 1990.

D. SITOGRAFIE

1. ***, *An Introduction to the New York School of Poets*, consultat la 10 iunie 2021, la URL: <https://www.poetryfoundation.org/collections/147565/an-introduction-to-the-new-york-school-of-poets>.
2. ***, AustLit, consultat la 17 septembrie 2021, la URL: <https://www.austlit.edu.au/>.
3. ***, Crypto Poetry, consultat la 11 iunie 2022, la URL: <https://cryptopoetry.io/>.
4. ***, Electronic literature organization, consultat la 10 septembrie 2021, la URL: <https://eliterature.org/>
5. ***, Institutul Cultural Român din New York, consultat la 15 iunie 2022, la URL: <https://www.rciusa.info/post/romanian-women-voices-in-north-america-ep-5-clara-burghelea-roxana-cazan-1>
6. ***, Multilingual Resource Center, consultat la 15 septembrie 2021, la URL: <https://www.uscis.gov/tools/multilingual-resource-center>.
7. ***, Stanford Literary Lab, consultat la 18 septembrie 2021, la URL: <https://litlab.stanford.edu/>.
8. ***, The good country index, consultat la 26 august, 2021, la URL: <https://index.goodcountry.org/>
9. ***, *theVERSEverse*, consultat la 10 iunie 2022, la URL: <https://theverseverse.com/>.
10. Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Daiana Gârdan, Emanuel Modoc, David Morariu, Teodora Susarenco, Radu Vancu, Dragoș Varga. Muzeul Digital al Romanului Românesc: secolul al XIX-lea. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2019, consultat la 17 mai 2022: <https://revistatransilvania.ro/mdrr>.
11. Bența, Marius, „Națiunile nu trebuie să mai fie văzute drept produse într-un enorm supermarket global”, în *Revista Sinteza*, publicat la 19 martie, 2015, consultat la 10 iunie 2020, la URL: <https://www.revistasinteza.ro/simon-anholt-natiunile-nu-trebuie-sa-mai-fie-vazute-drept-produse-intr-un-enorm-supermarket-global>.

12. GHEO, Radu, Pavel, *Parcursul românesc al lui Andrei Codrescu*, consultat la 16 iulie 2021, la URL: <http://www.diacronia.ro/ro/indexing/details/A8596/pdf>,
13. GRANADOS, Alex, interviu cu Ana María Caballero, „Entrevista NFT: Ana María Caballero, criptopoetisa y fundadora de TheVerseverse”, în NFTesp, 23 Decembrie, 2021, URL: <https://www.nftesp.com/post/entrevista-nft-ana-maria-caballero-criptopoetisa-fundadora-de-theverseverse>.
14. HERCIU, Mihaela, *ULSB intră în elita cercetării europene*, Universitatea Lucian Blaga din Sibiu, 12 septembrie 2020, URL: <https://www.ulbsibiu.ro/news/ulbs-intra-in-elita-cercetarii-europene/>.
15. <https://artsfuse.org/251057/watch-closely-inventing-anna-endless-scamming/>
16. MIZUMSCHI, Anca, *Rețete Coolturale*, Sezonul 2, Episodul 21 – Alta Ifland, publicat la data de 17 iunie 2021 la URL: <https://www.youtube.com/watch?v=oHxdd6cstBw&t=2138s>.
17. PEG, Aloï, “Inventing Anna – Endless Scamming” in *The art fuse*, 2022:
18. POPESCU, Adam, interviu cu Bogdan Suceavă, în *Evenimentul Zilei*, 5 iulie 2010, URL: <https://evz.ro/bogdan-suceava-cel-mai-important-ar-fi-sa-taca-din-gura-cei-care-nu-se-pricep-899524.html>.
19. PORTELA, Manuel, *Between code and motion: Generative and kinetic poetry in French, Portuguese, and Spanish*, in *Romance Notes*, Vol. 51, No. 3, 2011, consultat la 15 iunie 2020 la URL: <https://www.jstor.org/stable/43803193>, pp.: 305-333.
20. Redacția Ziarului Financiar, „Entuziasm redus pentru noul brand de țară turistic al României” în *Ziarul Financiar*, 30 iulie 2010. URL: <https://www.zf.ro/eveniment/entuziasm-redus-pentru-noul-brand-de-tara-turistic-al-romaniei-explore-the-carpathian-garden-6745776>
21. SINCLAIR, Adela, „The Body’s Reaction: Adela Sinclair Interviewed by Cristina A. Bejan”, în *Boom*, 6 iunie, 2022, consultat la data de 15 iulie la URL: <https://bombmagazine.org/articles/adela-sinclair-interviewed/>.
22. United States Census Bureau, *Place of birth for the foreign-born population in the United States*, URL: <https://data.census.gov/cedsci/table?q=ACSDT1Y2019.B05006&tid=ACSDT1Y2019.B05006&hidePreview=true>, consultat la data de 1 mai 2022.

23. VANCU, Radu, interviu realizat de Oana Ciucă, *Capital Cultural*, 15 noiembrie 2019, accesat la 16 martie 2021, la URL: <https://capitalcultural.ro/radu-vancu-incercam-sa-construim-pas-cu-pas-un-muzeu-digital-al-literaturii-romane/>.